

Моцюк Т. І.

старший викладач кафедри іноземних мов,
Київський національний університет технологій та дизайну
(Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ НА ПРИКЛАДІ СИСТЕМИ ОСВІТИ НІМЕЧЧИНИ

Вища освіта Німеччини справедливо вважається однією з найкращих в Європі, вона має багатовікову історію (перший університет засновано ще 1386 р.) та новітні тенденції розвитку. Сучасна система вищої освіти Німеччини характеризується самоуправлінням, тісними зв'язками науки, освіти та економіки, високими вимогами до якості освіти, практичного застосування знань, високим матеріально-технічним та інформаційним забезпеченням навчальних та наукових процесів, активними зарубіжними зв'язками, контактами з великими господарськими структурами.

Метою дослідження є розкриття сутності і значення дуальної системи освіти, особливостей дуального навчання як складової системи професійної освіти молоді в Німеччині, а також взаємозв'язку підприємств та фахових шкіл як партнерів у системі дуальної підготовки.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси, що інтенсивно розвиваються в наш час сприяють революційним змінам не лише у світі економіки та фінансів, а й на ринку праці та в системі освіти. Спроби розв'язати проблеми підготовки молоді до вступу й адаптації у світі праці роблять як у вітчизняній, так і в зарубіжній теорії і практиці. Ці дослідження призвели до виникнення зацікавленості у системі німецької професійної освіти. Найбільший інтерес викликає дуальна система професійного навчання в Німеччині, бо саме цей досвід може дати позитивні зміни і у вітчизняній освіті. Вже сьогодні Міністерством освіти і науки України здійснюються заходи, спрямовані на вдосконалення системи професійної підготовки кадрів, фаховий рівень яких відповідав би вимогам роботодавців.

Виклад основного матеріалу. Термін «дуальний» знайшов широке застосування у різних галузях науки (філософії, політології, економіці, соціальних та природничих науках). У педагогіці поняття «дуальна освіта» вперше введено німецькими науковцями в середині 1960 років для позначення нової форми організації професійного навчання, що пізніше перейняли інші німецькомовні країни – Австрія, Швейцарія. Дуальна освіта поєднує в собі навчання у професійному училищі та практику на підприємстві. Переважна більшість абітурієнтів в Німеччині (близько 70 % або 2/3 всіх випускників) після закінчення школи опановують одну з 350 професій, що мають державну ліцензію, у рамках дуальної системи, коли спеціальні теоретичні знання даються у професійній школі, а практична підготовка здійснюється безпосередньо на робочому місці або в спеціальних навчальних майстернях на підприємстві або фірмі. Таке поєднання теорії та практики забезпечує високу кваліфікацію німецьких фахівців, що отримала визнання у всьому світі. Навчальні професії в рамках дуальної системи затверджуються в тісній співпраці між федерацією, землями та соціальними партнерами і орієнтуються на вимоги ринку праці.

Визнання якості німецької продукції, конкурентоспроможність німецької промисловості, високий рівень професіоналізму робітників та службовців є результатами функціонування синтезу двох структур – системи професійної освіти і ринку праці. Від того, наскільки точно знайдено баланс інтересів між потребами роботодавців в нових робітниках (фахівцях) і їх пропозицією залежить благополуччя всього суспільства [3, 5]. Високий рівень професійної освіти сприяє відповідно економічному розвитку Німеччини. Для цього тут розробляються та вдосконалюються педагогічні практики, що гарантують якість професійної освіти і здійснюють контроль за нею. Це стосується як розробки навчальних планів, типових програм щодо підготовки за різними спеціальностями, так і вимог щодо складання іспитів.

Завдання професійної школи – доповнити навчання на підприємстві спеціальними теоретичними знаннями (теорія спеціальності) та підвищити

загальноосвітній рівень учня. Навчання є уніфікованим для всієї Німеччини. Його мета – забезпечити основну професійну освіту учнів, передати їм знання і навички, необхідні для кваліфікованої професійної діяльності [4, с. 22].

Успішне навчання відкриває підліткам і молодим людям професійні перспективи і шанси на самовизначення у житті; для підприємців є вдалою інвестицією в майбутнє свого підприємства; забезпечує життєво необхідну наступність у галузі підготовки кваліфікованої робочої сили, а отже, конкурентоспроможність і новаторство економіки. Професійне навчання гарантує також достатню кількість кваліфікованої робочої сили у майбутньому [5, с. 28]

До пріоритетних напрямів педагогічної діяльності у сфері професійної освіти належать порядок одержання навчальних професій, їх диференціація, визнання, а також структура і дидактика процесу навчання молоді.

На законодавчому рівні здійснення дуальної освіти у Німеччині підтримується законом про професійну освіту, затвердженим 14 серпня 1969. До цього дуальна освіта регулювалась законами про торгівлю, ремесло, промисловість і торгівельні палати [6].

Дуальна система професійного навчання у Німеччині – це взаємодія двох самостійних в організаційному і правовому відношенні носіїв освіти в офіційно визнаних рамках, тобто здійснюється відповідно до законодавства професійного навчання. Приватне підприємство та державна професійна школа – це два різних навчально-виробничих середовища, які співдіють, переслідуючи разом спільну мету – професійну підготовку учнів.

Процес надання освітніх послуг підприємством в рамках дуальної системи регламентований законодавчо. Відповідно до п.25 і п.28 закону про професійну освіту навчальне підприємство може готувати фахівця тільки за визнаними державою професіями, список яких щорічно публікується федеральним міністерством освіти і науки. Всі професії розбиті на групи.

Крім закону про професійну освіту, списку визнаних професій, правову основу для навчання на підприємствах складають «Положення про організацію

професійної підготовки». Вони видаються федеральним урядом для кожної професії. Відповідно до п. 1 закону про професійну освіту положення встановлюють, які конкретно знання, вміння і навички повинні передаватися учням в процесі оволодіння тією чи іншою професією. Положення містить також назву професії, термін навчання (2–3 роки), рамковий план навчання. Це є основою для складання навчальним підприємством свого докладного виробничого плану навчання.

Отримуючи професійну освіту на підприємствах, молодь на практиці набуває навички для її подальшого застосування. Це сприяє професійному зросту молоді, яка навчається зміцнювати власні позиції у виробничих умовах.

Підприємства виграють від системи дуальної підготовки ще й тим, що після закінчення навчання робітників можна відразу залучати до виробництва, тобто відпадає необхідність тривалого «випробувального періоду». Завдяки навчанню в рамках дуальної системи федеральні землі формують ефективну освітню стратегію, яка дає можливість учням користуватися сучасними технологіями та отримувати доступ до суб'єктів господарювання (підприємств).

Класична дуальна система професійної освіти існує поряд з виникненням нових видів здобуття кваліфікації: наприклад, підприємства приймають на роботу випускників гімназій як стажерів або приймають на роботу випускників вишів зі ступенем бакалавра для заміщення тих посад, на які претендувати б особи, що отримали професійну освіту за дуальною системою [2].

Висновки. Розгляд особливостей системи дуальної системи професійної освіти в навчальних закладах Німеччини дозволяє зробити висновок про те, що така організація підготовки фахівців підвищує рівень їхньої практичної підготовки, сприяє формуванню й розвитку в них фахових вмінь та компетенцій, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності подальшої професійної діяльності.

Дуальна освіта в Німеччині доводить на практиці необхідність свого існування, оскільки вона надає майбутнім фахівцям найкращі можливості для отримання кваліфікації. Являючись одним із основних джерел формування

молодого покоління кваліфікованих робітників, дуальна освіта у безперервному зв'язку зі сферою праці гарантує оптимальний початок трудової діяльності.

При цьому розробка тих чи інших аспектів політики і стратегії професійної освіти є результатом узгодження позицій і співпраці представників роботодавців і профспілок, державних і недержавних структур у рамках спільної діяльності у Федеральному інституті професійної освіти.

Успішність дуальної системи навчання в Німеччині є результатом великої багатолітньої праці фахових шкіл та підприємств і тому її механістична трансформація у вітчизняну практику неможлива. Як і будь-який зарубіжний досвід, вона потребує апробації і урахування специфіки національної системи освіти. Однак її основні принципи та пріоритети, її надбання обов'язково потрібно врахувати при вдосконаленні системи підготовки фахівців у вітчизняних навчальних закладах.

Для реалізації системи дуального навчання в Україні потрібно, в першу чергу, усвідомлення керівниками підприємств прямої залежності між прибутком, що забезпечують високоякісні кадри, та необхідністю фінансування освіти майбутніх кадрів з ціллю формування та підготовки для себе висококваліфікованих робітників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Марчук Е. В. Современные тенденции развития начального профессионального образования в Германии // Вестник ТГПУ.– 2007. – Выпуск 7 (70). – С. 144-145. – (Педагогика)
2. Хундт Дитер. Образование «Made in Germany» – знак качества в конкурентной борьбе. – Режим доступа : <http://ebn24.com/index.php?id=28069&L=6>
3. Щербак Л. Досвід управління системою професійно-технічної освіти у Федеративній республіці Німеччині та його ефективність. Режим доступу: http://www.inwent-vet.org.ua/pdf/ukr/Німеччина_ed.pdf
4. Bildung und Wissenschaft. 1998. № 1.

5. Feller G. Auf dem Schulweg zum Beruf. Befunde zur Ausbildung an Berufsfachschulen als Teil des deutschen Berufsbildungssystems. W. Bertelsmann Verlag, 2001

6. Lipsmeier Arnold. Berufspädagogik kompakt. – Berlin: Cornelsen, 1998. – Kapitel 48.